

Izvještaj o studiji praćenja maturanata u srednjim stručnim školama u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde u BiH za 2019. godinu

Implemented by

Izvještaj o studiji praćenja

maturanata u srednjim stručnim školama u
Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde
u BiH za 2019. godinu

Tabele i grafikoni

Tabela 1:	Srednje stručne škole i veličina uzorka	12
Grafikon 2:	Starosna dob ispitanika	13
Grafikon 3:	Rodni sastav maturanata srednjih stručnih škola u BiH	13
Grafikon 4:	Stepen obrazovanja roditelja	14
Grafikon 5:	Status zaposlenja roditelja	15
Grafikon 6:	Tehničke i stručne kvalifikacije prema spolu	15
Grafikon 7:	Prevalencija i vrste praktične obuke	16
Grafikon 8:	Organizacija praktične obuke u poduzeću kao dio naizmjenične obuke u školi i poduzeću	17
Grafikon 9:	Procjena nastave i učenja u srednjoj stručnoj školi	18
Grafikon 10:	Ocjena razvoja kompetencija u srednjim stručnim školama	19
Grafikon 11:	Ocjena nedostataka stručnog obrazovanja i obuke	20
Grafikon 12:	Status zaposlenja maturanata srednjih stručnih škola	21
Grafikon 13:	Profil poslodavaca	21
Grafikon 14:	Mjesečna neto plata maturanata srednjih stručnih škola	22
Grafikon 15:	Karakteristike situacije vezane za zaposlenje maturanata	23
Grafikon 16:	Ključni faktori za zaposlenje	23
Grafikon 17:	Trajanje potrage za zaposlenjem, zaposleni i nezaposleni maturanti srednje stručne škole	24
Grafikon 18:	Strategije potrage, zaposleni i nezaposleni maturanti srednje stručne škole	25
Grafikon 19:	Ocjena razvoja kompetencija tokom stručnog obrazovanja i obuke prema vrsti praktične obuke*	29
Grafikon 20:	Ocjena nedostataka stručnog obrazovanja i obuke prema vrsti praktične obuke*	29
Table 21:	Karakteristike zaposlenja i stručnog profila zaposlenih maturanata	30

Sadržaj

Tabele i grafikoni

I.	Izvršni sažetak	2
II.	Opći pregled uzorka	7
2.1.	Izrada studije	8
2.2.	Sastav uzorka po regiji i srednjim stručnim školama	12
2.3.	Društveno-demografske karakteristike populacije uzorka	13
2.3.1.	Starosna dob i bračni status	13
2.3.2.	Rodni sastav	13
2.3.3.	Društveni položaj	14
2.3.4.	Kvalifikacije i stručni profili maturanata srednjih stručnih škola	15
III.	Analiza podataka	16
3.1.	Srednja stručna škola	16
3.1.1.	Praktična obuka	16
3.1.2.	Ocjena kvalitete obrazovanja i obuke u srednjoj stručnoj školi	18
3.2.	Status zaposlenja maturanata godinu dana nakon mature	20
3.3.	Situacija zaposlenih maturanata	21
3.4.	Strategije traženja zaposlenja zaposlenih i nezaposlenih maturanata	24
IV.	Sažetak glavnih nalaza	26
	Prilog	29

I. Izvršni sažetak

U studiji praćenja maturanata za 2019. godinu je učestvovalo ukupno 116 maturanata iz 2 srednje stručne škole u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde, tehničke škole "Hasib Hadžović" i stručne škole "Džemal Bijedić". 66% ispitanih maturanata posjeduju tehničku kvalifikaciju, a 34% njih posjeduju stručnu kvalifikaciju.

Po pitanju kvalitete stručnog obrazovanja (VET), većina maturanata je bila zadovoljna ličnim iskustvom u sistemu stručnog obrazovanja i obuke. Maturanti su konkretno dali cijelokupno pozitivne povratne informacije o kvalifikacijama, posvećenosti i kvaliteti podučavanja nastavnika i mentora. Nadalje, postaje očigledno da učešće u praktičnoj obuci – a posebno naizmjenična obuka, odnosno saradnja škola i poduzeća pri obuci učenika – kao i adekvatna opremljenost škola u cilju pružanja obuke, igra važnu ulogu u razvoju praktičnih vještina i kompetencija, kao i za cijelokupno zadovoljstvo maturanata stručnim obrazovanjem i obukom. Maturanti koji su učestvovali u studiji nisu svi učestvovali u nekom obliku praktične obuke tokom stručnog obrazovanja i obuke, što je imalo utjecaja na njihovu percepciju općenito o doprinosu stručnog obrazovanja i obuke razvoju njihovih kompetencija. Za razliku od toga, odgovori maturanata koji su učestvovali u redovnoj praktičnoj obuci i poduzećima i školi (odnosno naizmjeničnoj obuci u školi i poduzeću) daju relativno pozitivnu sliku po pitanju kvalitete organizacije obuka u poduzećima. Ipak, neki odgovori po pitanju pružanja sistematskih povratnih informacija i uvođenja u različite oblasti rada u poduzeću pokazuju da i možda i dalje postoje oblasti u kojima su moguća poboljšanja po pitanju organizacije praktične obuke u poduzećima u cilju pružanja podrške razvoju vještina i kompetencija učenika na obuci i pomoći kako bi stekli bolji uvid u povezanost radnih procesa unutar poduzeća. Međutim, bilo bi neophodno više informacija o karakteristikama poduzeća u kojima su učenici pohađali praktičnu obuku kako bi se ocijenila tačnost i relevantnost ovih izjava.

Godinu dana nakon završetka srednje stručne škole, stopa nezaposlenosti među anketiranim maturalima srednjih stručnih škola je znatno iznad nacionalnog prosjeka osoba sa uporedivim kvalifikacijskim profilom. Razlozi za ovakve rezultate su nepoznati. Prosječna dužina traženja zaposlenja u slučaju maturanata iznosi šest mjeseci. Za mnoge maturalte se preuzimanje inicijative i direktno kontaktiranje poduzeća pokazalo uspješnim. Ipak, čini se da lična poznanstva također igraju važnu ulogu u pronalasku zaposlenja, a rezultati pokazuju da se svi maturali ne mogu osloniti na taj vid društvenog kapitala.

Cijelokupna situacija zaposlenih maturanata se čini zadovoljavajuća po pitanju radnih zadataka, pozicije i prihoda. Međutim, rezultati pokazuju da su mnogi maturali srednjih stručnih škola pretežno aktivni u radnim oblastima hijerarhije poduzeća koje uključuju relativno malo lične inicijative i odgovornosti. Također postaje očigledno da posao koji odgovara stručnoj kvalifikaciji nikako nije standard u slučaju maturanata srednjih stručnih škola. Zbog malog uzorka nije bilo moguće analizirati situaciju po pitanju upošljavanja maturanata iz različitih disciplina, što predstavlja ograničenje za ovu studiju.

II. Opći pregled uzorka

2.1. Izrada studije

2.1.1. Metodologija studije praćenja maturanata srednjih stručnih škola

Ova studija praćenja maturanata srednjih stručnih škola je provedena u okviru projekta "Stručno obrazovanje u Bosni i Hercegovini" (2017.-2019.) koju je finansiralo Ministarstvo za privrednu saradnju i razvoj Savezne Republike Njemačke (BMZ), a provelo Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ). Glavni cilj ove studije je pružiti informacije o metodama traženja zaposlenja i trenutnom statusu zaposlenja, uslovima rada i obuke, kao i kvalitetu srednjeg obrazovanja maturanata srednjih stručnih škola u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde, uključujući i uslove u srednjim stručnim školama i poduzećima u kojima se odvijalo njihovo stručno obrazovanje i obuka. Pristup ove studije praćenja maturanata je često korišten pristup za praćenje i vođenje podataka o maturantima, posebno u obrazovnim institucijama. Radi se o naknadnom praćenju maturanata, u ovom slučaju maturanata srednjih stručnih škola. Cilj studije je procjena njihovog napretka do trenutka kada dobiju zaposlenje i nakon toga. Može se smatrati jednostavnim alatom za mjerjenje relevantnosti stručne obuke. Također pomaže u praćenju odvijanja obuke.

Njegova važnost leži u činjenici da pokazuje relevantnost i kvalitet programa koje nude srednje stručne škole, kao i uslove koje tržište rada nudi uposlenicima i učenicima koji pohađaju srednje stručno obrazovanje i obuku. Informacije dobijene u okviru ove studije praćenja maturanata srednjih stručnih škola će se koristiti za minimiziranje bilo kakvih mogućih nedostataka određenog obrazovnog programa po pitanju sadržaja, provedbe i relevantnosti za dalji razvoj institucije u kontekstu osiguravanja kvalitete. Srednje stručne škole, poduzeća i kreatori politika će imati koristi od studije praćenja maturanata srednjih stručnih škola, obzirom da će im ona pomoći da saznaju status maturanata nakon diplomiranja. Važnost studije praćenja maturanata leži u mjerenu relevantnosti srednjeg stručnog obrazovanja i obuke.

2.1.2. Ciljna populacija i veličina uzorka

Ciljnu populaciju čini ukupno 188 maturanata iz Bosansko-podrinjskog kantona Goražde iz 2 srednje stručne škole u 2017./2018. školskoj godini.

Veličina uzorka: Veličina uzorka se odnosi na broj potpunih odgovora koji su dobijeni u okviru ove studije. Naziva se uzorkom zbog toga što predstavlja samo dio grupe maturanata srednjih stručnih škola u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde (ili ciljne populacije).

Granica dopuštene pogreške: Govori o tome da je procenat koji opisuje tačnost datih odgovora unutar uzorka odgovara "stvarnoj vrijednosti" u okviru određene populacije. Što je manja granica dopuštene greške, to je veća mogućnost dobijanja tačnih odgovora uz određeni nivo pouzdanosti.

Nivo pouzdanosti: Odnosi se na mjerjenje sigurnosti da uzorak pravilno odražava populaciju u okviru granica dopuštene greške. Zajednički standardi koje koriste istraživači iznosi 90%, 95% i 99%. Nivo pouzdanosti od 90% znači da je u 90% slučajeva (dakle u 9 od 10 slučajeva) nepoznati populacijski parametar (odnosno sredina) sadržan u odabranom intervalu pouzdanosti (tj. procjena +/- granica dopuštene pogreške).

Obzirom na ciljnu populaciju od 188, minimalna veličina uzorka je iznosila 111, kako bi uzorak imao 5% granicu dopuštene greške i nivo pouzdanosti od 90%.

Kako bi se osigurala neophodna veličina uzorka od 111, telefonskom anketom je ispitano 188 maturanata iz Bosansko-podrinjskog kantona. Broj potpunih odgovora u ovoj anketi je iznosio 116, odnosno anketa je uspješno provedena u skladu sa međunarodnim standardima koji se odnose na veličinu uzorka.

1.1. Izrada studije

Studija je obuhvatila maturante 2 srednje stručne škole u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde kako bi se stekao uvid u relevantnost i kvalitet programa koje nude stručne škole i uslove koje tržište rada nudi maturantima srednjih stručnih škola.

Ciljna populacija studije je obuhvatala sljedeće grupe:

- Maturante srednjih tehničkih škola (četvrti stepen obrazovanja)
- Maturante srednjih stručnih škola (treći stepen obrazovanja)

1.2. Izvor uzorka

Liste maturanata koji su podobni za ovu anketu su dostavile srednje stručne škole koje su učestvovali u studiji.

Dostavljene liste su sadržavale osnovne informacije o maturantima (prezime, ime i broj kućnog telefona). Uzimajući u obzir da se radilo o telefonskoj anketi, ove informacije su bile dovoljne.

1.3. Pristup odabiru uzorka

Liste svih maturanata za školsku godinu 2017./2018. su dostavile dvije srednje stručne škole, tehnička škola "Hasib Hadžović" i stručna škola "Džemal Bijedić". Listama su zatim dodijeljeni uzastopni brojevi do ukupnog broja podobne populacije od 188 maturanata. Svi maturanti koji su dostavili neophodne informacije prema upitniku su uključeni u ovu studiju praćenja maturanata u srednjim stručnim školama.

Na početku telefonske ankete je postalo jasno da je bilo neophodno izvršiti 50% prekobrojno uzimanje uzorka kako bi se kompenzirali nedostajući odgovori (odnosno maturanti koje se nije moglo pronaći ili koji nisu bili zainteresovani da učestvuju u anketi) kako bi se osigurala minimalna veličina uzorka od 116 maturanata.

Dogovoren je da se provede najmanje dupli broj intervjua kako bi se postigao reprezentativniji rezultat u skladu sa normom. Stoga je izvršeno 180 telefonskih poziva da bi se postigao konačni uzorak od 116 kompletiranih intervjuja.

Na početku telefonskih razgovora svakom maturantu je dodijeljen nasumični broj koji je bio identičan broju upitnika koji su koristili anketari.

Prvih 116 maturanata su pripadali ciljnemu uzorku; preostali maturanti (u opadajućem slijedu) su bili zamjena. Kada nije bilo moguće dobiti određenog maturanta telefonskim putem ili maturant nije bio zainteresovan da učestvuje u anketi, birani su maturanti koji su bili slijedeći na listi. Proces je nastavljen dok nije postignuta neophodna veličina uzorka, pa čak i nadmašena u ovom slučaju.

Anketari su bilježili odgovore na pripremljeni upitnik nakon završetka telefonskog razgovora, kao i broj maturanata koje nisu uspjeli dobiti ili koji nisu bili zainteresovani da učestvuju u anketi.

Statistike pokazuju da je tokom 2017./2018. godine bilo oko 50% maturantica u tehničkim školama.

1.4. Ograničenja studije praćenja maturanata u srednjim stručnim školama

Glavni uobičajeni nedostaci studija praćenja maturanata u srednjim stručnim školama uključuju niske stope odgovora na upitnik, smanjenje broja učesnika ankete tokom pojedinačnih anketa i znatne troškove prikupljanja informacija ukoliko se koriste razgovori uživo kao metoda anketiranja. Niska stopa učešća znači da analiza možda ne odražava nužno stvarnu situaciju. Isto tako, neučešće maturanata može imati različite razloge, npr. možda je razlog za neučešće nekih maturanata u anketi frustriranost.

Ograničenja ove studije praćenja maturanata u srednjim stručnim školama:

- a) **Nedosljedni i parcijalni podaci na listama maturanata koje su dostavile srednje stručne škole.** Liste maturanata koje su dostavile srednje stručne škole su većinom sadržavale brojeve telefona roditelja, obzirom da su u školsku arhivu na početku obrazovanja učenika ubilježeni samo broj fiksnog telefona kuće ili mobilni telefon jednog od roditelja. To je, naravno, dovelo do toga da anketar nije mogao direktno nazvati maturante, već je morao da napravi dupli broj poziva kako bi dobio broj mobilnog telefona maturanata. Liste koje su dostavljene su sadržavale veliki procenat brojeva telefona koji su bili odjavljeni i više nisu bili aktivni.
- b) **Zbog vremenskih ograničenja prije rada na terenu nisu održani sastanci za podizanje svijesti između osoblja koje je radilo istraživanje na terenu i relevantnih interesnih strana.** U određenim slučajevima nije bilo moguće održati sastanke sa srednjim stručnim školama u vezi sa provedbom studije praćenja maturanata, obzirom da se radilo o kraju školske godine i liste maturanata su se morale prikupiti vrlo brzo. U slučaju budućih studija praćenja maturanata, vremenski period za prikupljanje lista maturanata se mora pažljivije planirati kako bi se osigurali bolji rezultati i kako bi se moglo uraditi unakrsno poređenje dobijenih listi i tražiti dodatne informacije ukoliko su primljene liste nepotpune ili netačne, što je djelimično bio slučaj kod ove studije praćenja maturanata.
- c) **Srednji procenat maturanata koji nisu željeli učestvovati u istraživanju.** Zbog velike stope nezaposlenosti i teške finansijske situacije većine učenika, očekivalo se da određeni broj maturanata neće učestvovati u anketi, obzirom da ne vide nikakve prednosti za sebe. To nije utjecalo na rezultate ankete u velikoj mjeri, ali treba biti uzeto u obzir u slučaju budućih aktivnosti. Od dostupne liste od 188 maturanta za ovu studiju praćenja maturanata, u slučaju 72 maturanta nije bilo moguće dobiti nikakve podatke. Postoje dva glavna razloga za to: prvi razlog je činjenica da od 72 gore pomenuta maturanta, oko 25% njih nije bilo spremno da pruži neophodne informacije, dok 75% od gore pomenutih 78 maturanata nije bilo moguće kontaktirati zbog toga što se nisu javljali na telefon ili brojevi telefona sa lista koje su prethodno dostavile dvije srednje stručne škole nisu bili važeći.
- e) Relativno mala geografska pokrivenost uzorka korištenog u ovoj studiji praćenja maturanata. Iako je ova vrsta studije praćenja maturanata provedena u BiH 2018. godine, zbog zakona o zaštiti podataka ovogodišnja studija praćenja maturanata je ograničena na samo jedan kanton. Iako će studija praćenja maturanata biti provedena slijedeće godine u Republici Srpskoj i obuhvatiti veliki broj škola i učenika, ova studija praćenja maturanata je ograničena samo na Bosansko-podrinjski kanton Goražde.
- f) **Vrlo mali broj srednjih stručnih škola obuhvaćenih anketom.** Broj od 2 srednje stručne škole je sa ovog stajališta vrlo mali broj za studiju praćenja maturanata. Međutim, GlZ je bio ograničen zbog razloga navedenog u stavci e).

1. Sastav uzorka po regiji i srednjim stručnim školama

Studija praćenja maturanata srednjih stručnih škola iz 2019. je obuhvatila ukupno 116 maturanta iz dvije srednje stručne škole iz Goražda (vidi tabelu 1). Veličina uzorka je stoga relativno mala, a mogućnosti za značajne dubinske analize situacije maturanata srednjih stručnih škola ograničene.

Tabela 1: Srednje stručne škole i veličina uzorka

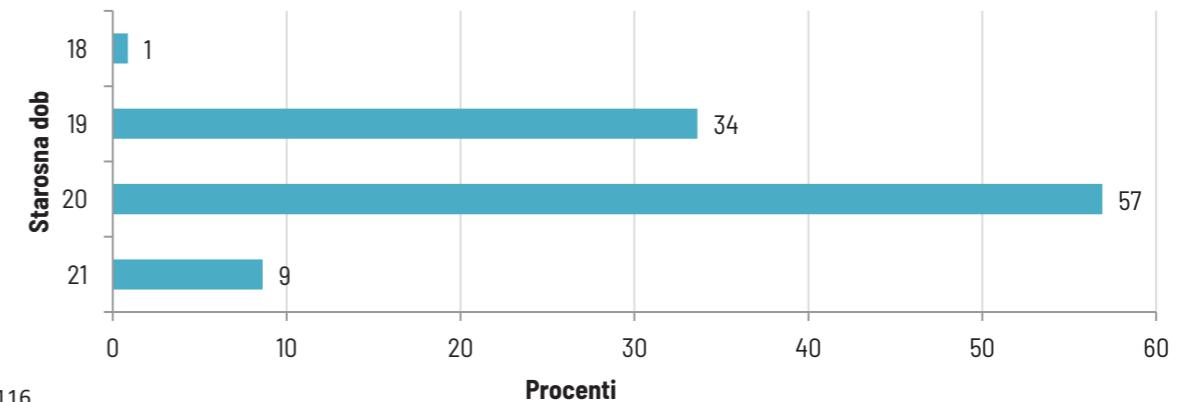
Škole	Kvalifikacije	Frekvencija	Ukupno	% ukupno
Srednja tehnička škola H.H. Goražde (HHG)	Elektrotehničar energetike	10	51	44
	Elektrotehničar telekomunikacija	9		
	Mašinski tehničar operator na CNC mašinama	15		
	Tehničar PTT saobraćaja	17		
	Automehaničar	1		
Srednja stručna škola Dž.B. Goražde (DžBG)	Tehničar mehatronike vozila	12	65	56
	Armirač	4		
	Tesar	4		
	Mašinobravar	6		
	Zavarivač	6		
	Krojač	19		
	Kuhar-tehnolog	5		
	Poslastičar-tehnolog	8		
Ukupno		116		100

2. Društveno-demografske karakteristike populacije uzorka

1.1. Starosna dob i bračni status

Većina ispitanika je rođena 1999. i 2000. godine, te su stoga imali 19 i 20 godina u vrijeme ankete (vidi grafikon 2). Samo mali dio ispitanika je bio stariji ili mlađi.

Grafikon 2: Starosna dob ispitanika

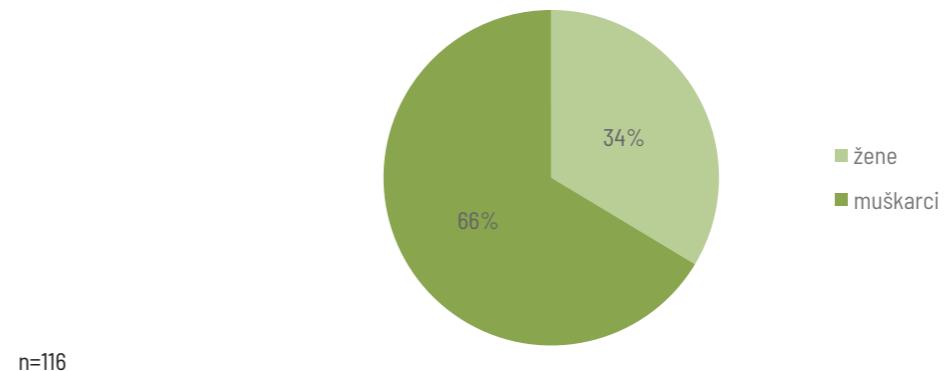

Na pitanje o bračnom statusu, 97% ispitanika je navelo da nisu vjenčani.

1.2. Rodni sastav

Cjelokupni uzorak je uključivao 34% djevojaka i 66% mladića. U slučaju diferencijacije prema vrsti kvalifikacije, udio maturantica sa stručnom kvalifikacijom iznosi 27,5%, dok udio maturantica sa tehničkom kvalifikacijom iznosi 37%.

Grafikon 3: Rodni sastav maturanata srednjih stručnih škola u BiH

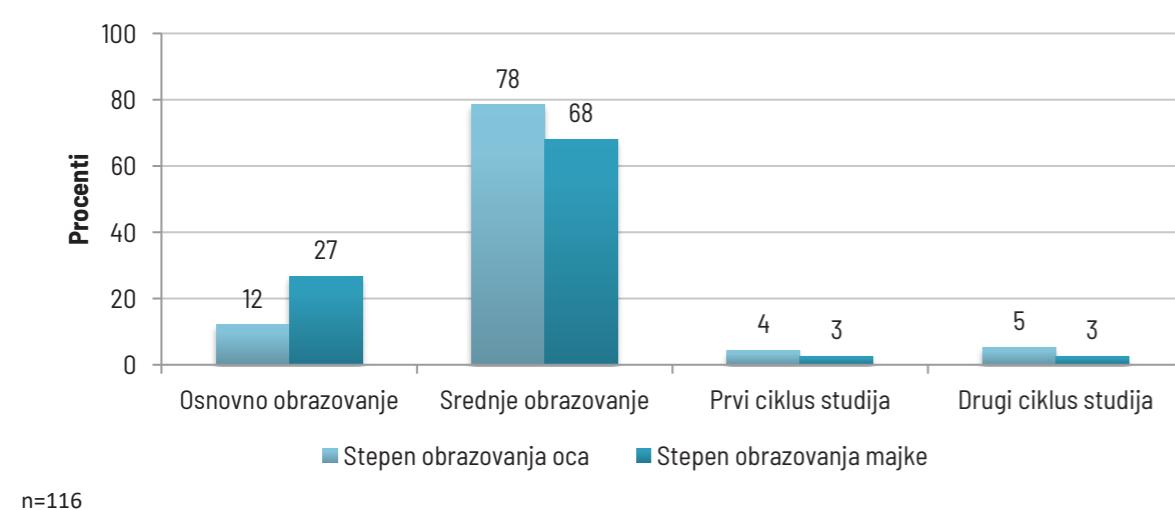
Za razliku od toga, statistički podaci o obrazovanju Agencije za statistiku BiH sadrže rodni omjer od 51,5% žena u odnosu na 49,5% muškaraca u slučaju maturanata srednjih tehničkih škola i 30% žena u odnosu na 70% muškaraca u slučaju maturanata srednjih stručnih škola krajem školske godine 2017/18¹. Stoga se u poređenju sa zvaničnim statističkim podacima o obrazovanju čini da su žene u određenoj mjeri nedovoljno zastupljene, iako to može biti vezano za profile stručnih kvalifikacija škola iz uzorka (vidi tabelu 1). Međutim, ne postoje informacije o rodnom omjeru za specifična usmjerenja srednjih stručnih škola za populaciju maturanata.

1.3. Društveni položaj

Obrazovanje i status zaposlenja roditelja su uobičajeni indikatori za procjenu društveno-ekonomskog statusa učenika, jer mogu utjecati na odluke o obrazovanju i zaposlenju.

U trenutnom uzorku maturanata srednjih stručnih škola iz Goražda, 68% majki maturanata i 78% očeva su završili srednju školu, dok su 27% majki ispitanika i 12% očeva završili samo osnovnu školu. Visokoškolska stručna spremna je neuobičajena među roditeljima maturanata (oko 6-9% roditelja). Pored toga, čini se da postoji korelacija između obrazovanja roditelja², odnosno roditelji obično imaju sličan stepen obrazovanja.

Grafikon 4: Stepen obrazovanja roditelja

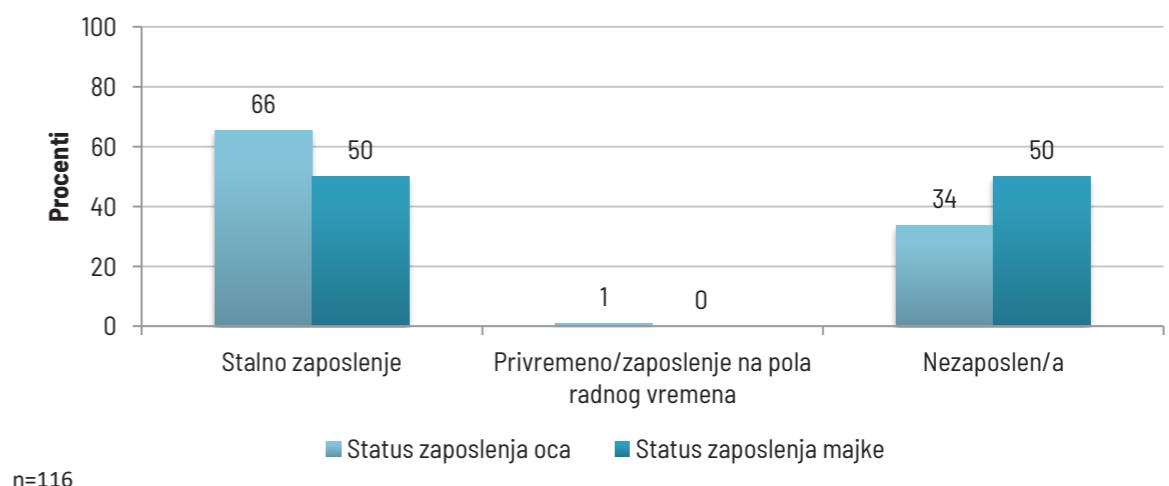

Uprkos sličnom stepenu obrazovanja, majke su rjeđe zaposlene u odnosu na očeve (50% majki ispitanika u odnosu na 66% očeva). Nadalje, podaci pokazuju da je rad na određeno ili rad na pola radnog vremena neuobičajen među generacijom roditelja. Ukoliko se pogleda status zaposlenja oba roditelja, u 38% slučajeva oba roditelja su zaposlena, dok je u 40% slučajeva zaposlen samo jedan roditelj (kod 28% maturanata samo otac, a kod 12% maturanata samo majka). U 22% slučajeva su nezaposlena oba roditelja (bez grafikona).

¹ Agencija za statistiku BiH (2019.): Demografija i društvene statistike. Statistički podaci o obrazovanju – srednjem obrazovanju u školskoj godini 2018/2019. br. 1.
² Spearmanov koeficijent korelacije =0,53

Iako je veličina uzorka premala da bi se davale validne izjave o odnosu između obrazovnog postignuća i statusa zaposlenja, analiza odnosa između obrazovnog postignuća i statusa zaposlenja roditelja ukazuje na to da posebno su oni roditelji, koji su završili samo osnovno obrazovanje, izloženi nesrazmerno većem riziku nezaposlenosti.

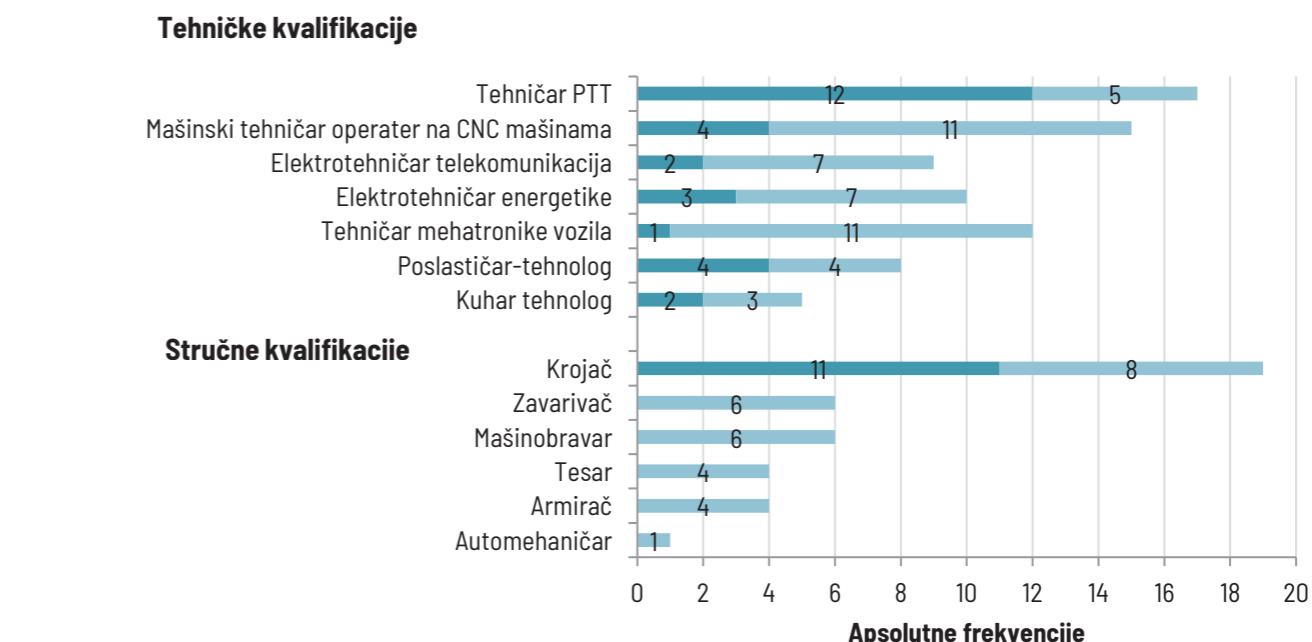
Grafikon 5: Status zaposlenja roditelja

1.4. Kvalifikacije i stručni profili maturanata srednjih stručnih škola

Grafikon 6 sadrži relevantne kvalifikacije (izražene kao apsolutne frekvencije) maturanata srednjih stručnih škola obuhvaćenih uzorkom. Distribucija kvalifikacija prema školama je prikazana u tabeli 1.

Grafikon 6: Tehničke i stručne kvalifikacije

¹ $n_{ukupno} = 116$ odnosno. $n_{teh.} = 76$, $n_{struč.} = 40$

■ Žene ■ Muškarci

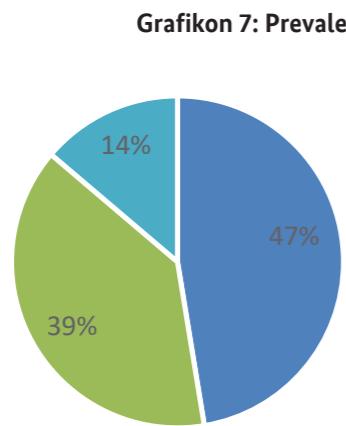
66% maturanata obuhvaćenih anketom posjeduju tehničku kvalifikaciju (3 godine), a 34% stručnu kvalifikaciju (2 godine). Mora se istaći da su pojedinačne frekvencije relativno male, tako da nije moguće vršiti dubinske analize situacije maturanata srednjih stručnih škola i specifičnih kvalifikacijskih profila.

I. Analiza podataka

3. 1. Srednja stručna škola

1.1. Praktična obuka

47% ispitanika je navelo da su učestvovali u praktičnoj obuci u poduzeću i redovnoj obuci u školskoj radionici tokom stručnog obrazovanja i obuke. Stoga se ovaj vid obuke naziva 'naizmjenična obuka u školi i poduzeću'. Većina maturanata je navela da se obuka u poduzeću odvijala redovno (87,5%), dok je 12,5% maturanata obavilo ferijalnu praksu u poduzećima. Za razliku od toga, 39% maturanata je navelo da su imali samo praktičnu obuku u školskoj radionici, a da nisu bili uključeni u bilo kakav vid obuke u poduzeću tokom svog stručnog obrazovanja i obuke. Nadalje, 14% ispitanika je navelo da nisu učestvovali niti u jednom relevantnom obliku praktične obuke, niti u školi niti u poduzeću. Zadnje navedena grupa pretežno uključuje maturante koji imaju kvalifikaciju tehničara PTT saobraćaja (n=12), elektrotehničara energetike (n=2), tesara (n=1) i armirača (n=1). Ostaje nejasno da li je navedeni nedostatak praktične obuke u slučaju ovih maturanata organizacijske ili individualne prirode.

Od ispitanika koji su naveli da su učestvovali u naizmjeničnoj obuci u školi i poduzeću (n=54) je traženo da koriste skalu za ocjenu od četiri stepena³ kako bi ocijenili određene izjave vezane za organizaciju obuke u poduzeću (vidi grafikon 8).

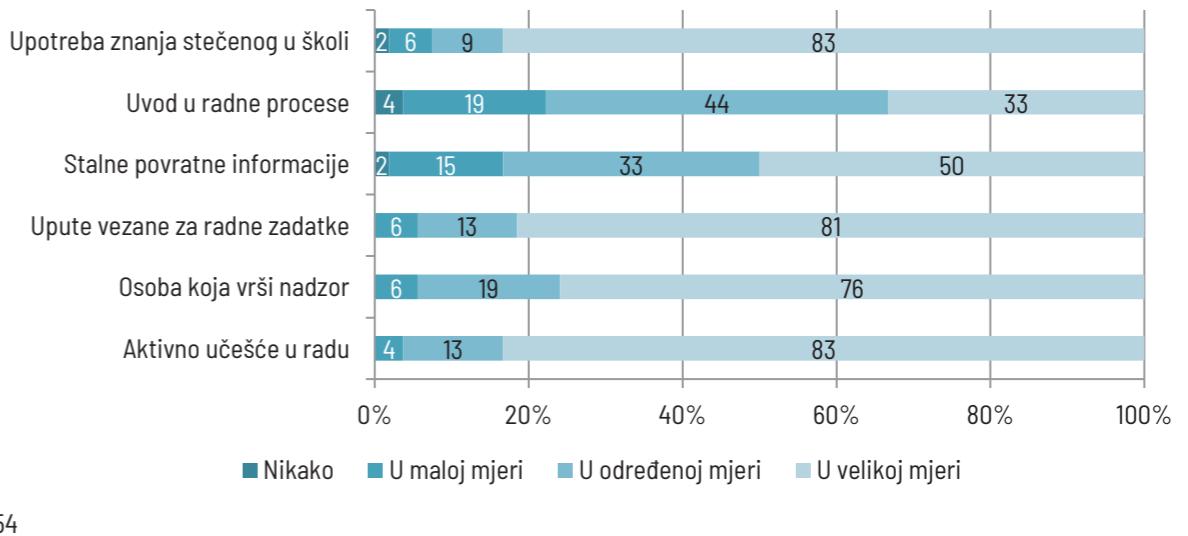
³ Odgovor "Ne znam" je dat kao peta opcija, ali ga ispitanici nisu koristili.

Većina učesnika u naizmjeničnoj obuci u školi i poduzeću je navela da su bili aktivno uključeni u radne procese u poduzeću u određenoj mjeri (13%) ili u velikoj mjeri (83%). Isto tako, većina njih je navela da je imala osobu koja je vršila nadzor ili iskusnog kolegu koji su vršili kontrolu njihovog rada (76% u velikoj mjeri; 19% u određenoj mjeri) i da su također dobijali upute vezane za radne zadatke prije nego što su bili uključeni u sam proces rada (81% u velikoj mjeri; 13% u određenoj mjeri). Nadalje, 92% maturanata je navelo da su tokom svoje praktične obuke imali priliku koristiti znanje koje su stekli u srednjoj stručnoj školi (83% u velikoj mjeri; 9% u određenoj mjeri).

Za razliku od toga, 50% ispitanika je smatralo da izjava "Imao/la sam stalne povratne informacije o mom radnom učinku tokom praktične obuke" odražava njihovo lično iskustvo u velikoj mjeri, a 33% je navelo da je ova izjava tačna u određenoj mjeri. Isto tako, samo 33% maturanata obuhvaćenih anketom je smatralo da izjava "Upoznao/la sam se sa širokim nizom radnih procesa u poduzeću" odražava njihovo iskustvo tokom praktične obuke u velikoj mjeri, dok je 44% njih navelo da je to bio slučaj u određenoj mjeri.

Gledano u cjelini, ovi rezultati pokazuju relativno pozitivnu sliku po pitanju organizacije praktične obuke sa stajališta maturanata. Međutim, zavisno od shvatanja o tome koje ciljeve treba postići kroz redovnu obuku u poduzeću kao dijelom rasporeda stručnog obrazovanja, oprezniji odgovori maturanata u vezi sa dostupnošću stalnih povratnih informacija o radnom učinku tokom praktične obuke i njihovog uvođenja u različite oblasti rada u poduzeću ukazuju na to da još uvijek ima prostora za poboljšanja organizacije obuke od strane poduzeća.

Grafikon 8: Organizacija praktične obuke u poduzeću kao dio naizmjenične obuke u školi i poduzeću

Pod pretpostavkom da obuka u poduzeću kao dio stručnog obrazovanja i obuke treba pomoći učenicima da poboljšaju svoje vještine i kompetencije, čini se apsolutno neophodnim da učenici također dobijaju redovne i sistematske povratne informacije o svom radnom učinku od osoba koje ih nadgledaju kako bi bolje shvatili svoje prednosti i nedostatke i odredili oblasti koje zahtijevaju poboljšanja. Nadalje, obuka u poduzeću bi u najboljem slučaju učeniku trebala dati uvid u različite oblasti rada u poduzeću, jer nije važno samo savladati određeni niz uobičajenih aktivnosti u okviru struke, već također i upoznati različite oblasti rada u poduzeću i način na koji su međusobno povezane.⁴

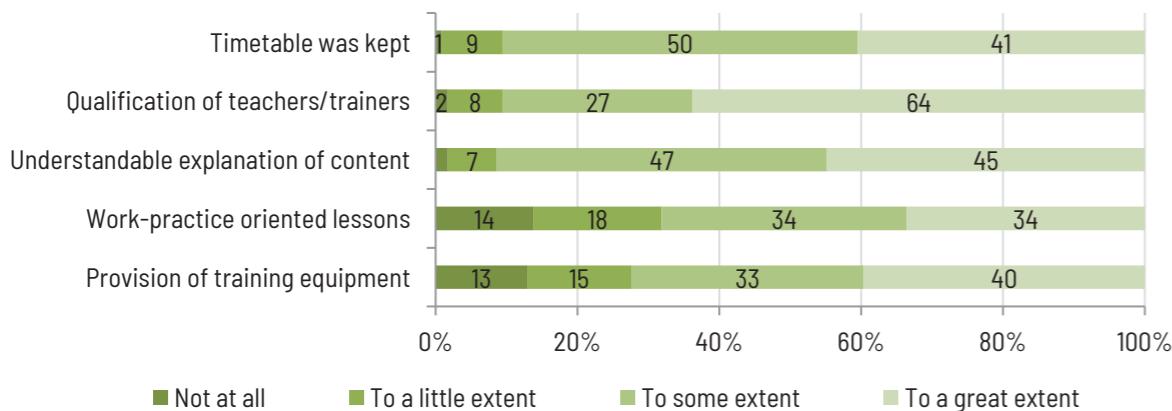
⁴ Organizacija obuke u poduzeću obično zahtijeva vrijeme i ljudske resurse poduzeća. Obzirom da ne postoje detaljne informacije o karakteristikama poduzeća u kojima su učenici obavljali praktičnu obuku, tačnost i relevantnost ovih izjava nije moguće ocijeniti.

1.2. Ocjena kvalitete obrazovanja i obuke u srednjoj stručnoj školi

Kada se radi o važnim dimenzijama kvalitete nastave i učenja u školi, maturanti su dali pozitivne povratne informacije o kvalifikacijama i kvaliteti nastavnika i mentora: većina ispitanika smatra da njihovi nastavnici i mentorji u velikoj mjeri (64%) ili u određenoj mjeri (27%) dobro vladaju obrazovnim sadržajima i sadržajima obuke. Nadalje, većina njih je navela da su nastavnici i mentorji u velikoj mjeri (45%) ili u određenoj mjeri (47%) bili u stanju objasniti sadržaj lekcija na razumljiv način i da su se časovi i/ili obuka u velikoj mjeri (41%) ili u određenoj mjeri (50%) odvijali u skladu sa rasporedom.

Za razliku od toga, kada se radi o opremljenosti škola mašinama, alatima i drugom tehničkom opremom neophodnom za obuku, samo 73% maturanata je navelo da je to tačno u određenoj ili u velikoj mjeri, dok je otprikljike jedna trećina maturanata navela da to samo u maloj mjeri ili nikako ne odražava njihovo iskustvo vezano za stručno obrazovanje i obuku (15% u maloj mjeri; 13% nikako). Isto tako, samo 68% maturanata je mišljenja da je sadržaj lekcija bio fokusiran na stvarni praktični rad, dok je 32% ispitanika navelo da je to tačno samo u maloj mjeri (18%) ili nikako (14%). Ukoliko se ovi odgovori uporede sa ostalim karakteristikama ispitanika, postaje jasno da je pitanje da li je određeni maturant učestvovao u nekom vidu praktične obuke (bilo u naizmjeničnoj obuci u školi i poduzeću ili praktičnoj obuci samo u školskoj radionici) ili nije imao nikakvu praktičnu obuku, ključni faktor za ove dosta različite povratne informacije: stoga su oni maturanti koji nisu imali nikakvu praktičnu obuku bili kritični po pitanju ovih dimenzija (vidi i poglavljje 1.1).

Grafikon 9: Procjena nastave i učenja u srednjoj stručnoj školi

n=116

Ukoliko pogledamo cijelokupnu ocjenu stručnog obrazovanja i obuke po pitanju percepcije maturanata vezane za utjecaje na razvoj njihovih kompetencija (vidi grafikon 10), većina maturanata srednjih stručnih škola je navela da ih je srednje stručno obrazovanje i obuka (u velikoj mjeri (52%) ili u određenoj mjeri (41%)) podržalo u razvoju teoretskih vještina, društvenih i individualnih kompetencija (47% u velikoj mjeri; 49% u određenoj mjeri) kao i vještina samozapošljavanja (46% u velikoj mjeri; 47% u određenoj mjeri) i životnih vještina kako bi bili nezavisni u životu (19% u velikoj mjeri; 70% u određenoj mjeri).

Grafikon 10: Ocjena razvoja kompetencija u srednjim stručnim školama

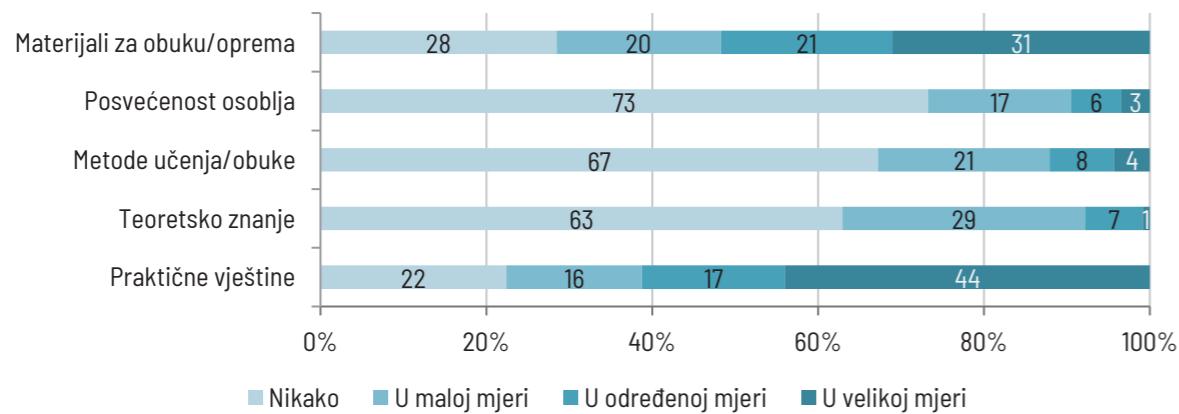
n=115

Ponovo, povratne informacije vezane za razvoj praktičnih vještina i kompetencija se dosta razlikuju. 69% maturanata smatra da im je stručno obrazovanje i obuka pomoglo u velikoj mjeri (47%) ili u određenoj mjeri (21%), dok 32% njih smatra da je ta izjava tačna samo u maloj mjeri ili nikako (vidi grafikon 10). Dalje analize pokazuju da ova ocjena značajno varira među maturantima koji su bili uključeni u redovnu, naizmjeničnu obuku u školi i poduzeću ili samo u praktičnu obuku u školi ili nisu nikako imali praktičnu obuku. Značajno veći udio maturanata koji su učestvovali u naizmjeničnoj obuci u školi i poduzeću je naveo da im je stručno obrazovanje i obuka pomoglo da razviju praktične vještine u velikoj mjeri (84%) ili u određenoj mjeri (9%), dok se povratne informacije od maturanata koji su učestvovali samo u praktičnoj obuci u školskoj radionici dosta razlikuju. 88% maturanata koji nisu učestvovali niti u jednom vidu praktične obuke smatraju da stručno obrazovanje i obuka nisu nikako doprinijeli razvoju njihovih praktičnih vještina neophodnih za njihovo zanimanje (vidi grafikon 19 u prilogu). Opet, to je jasna naznaka da integracija praktične obuke u poduzeće u okviru stručnog obrazovanja i obuke značajno utiče na (percipirani) kvalitet praktičnog obrazovanja i obuke.

Uzimajući u obzir sve aspekte njihovih iskustava u okviru praktičnog obrazovanja i obuke, 32% maturanata je navelo da su u velikoj mjeri zadovoljni, dok je većina maturanta (60%) zadovoljna u određenoj mjeri. 8% maturanata je zadovoljno vremenom provedenim u okviru stručnog obrazovanja i obuke samo u maloj mjeri.

Isto tako, na pitanje o njihovoj individualnoj percepciji nedostataka stručnog obrazovanja i obuke, 61% ispitanika je navelo da je tokom stručnog obrazovanja i obuke u značajnoj mjeri nedostajala obuka vezana za praktične vještine (odnosno u velikoj ili u određenoj mjeri). 52% njih je navelo nedostatak opreme i materijala za obuku. Za razliku od toga, samo manji broj maturanata je naveo nedostatke vezane za prenos teoretskog znanja (21%), nedostatak metoda podučavanja i učenja (17%) ili nedostatak posvećenosti nastavnika i mentora (15%) (vidi grafikon 11). Stoga su ovi rezultati u skladu sa prethodnim izjavama o razvoju kompetencija tokom stručnog obrazovanja i obuke (vidi grafikon 10) i ocjenom nastave i učenja u srednjim stručnim školama (vidi grafikon 9).

Grafikon 11: Ocjena nedostataka stručnog obrazovanja i obuke

n=116

Pored rezultata vezanih za učešće u praktičnoj obuci, o kojima je već bilo riječi, ovi rezultati također ukazuju na nedostatke po pitanju opreme u srednjim stručnim školama koje su obuhvaćene studijom. Opet, dalje analize pokazuju da se ove ocjene značajno razlikuju među maturantima koji su učestvovali u redovnoj, naizmjeničnoj obuci u školi i poduzeću u odnosu na one koji su samo imali praktičnu obuku u školi ili nikakvu praktičnu obuku (vidi grafikon 20 u priloqu).

1. Status zaposlenja maturanata godinu dana nakon mature

Kao što se može vidjeti na osnovu grafikona 12, 28% maturanata srednjih stručnih škola je navelo da su zaposleni, 9% njih je navelo da stažiraju u vrijeme kada je obavljen razgovor, 47% je tražilo zaposlenje, a 16% njih je navelo da trenutno ne traže zaposlenje jer nastavljaju studirati. Svi maturanti koji nastavljaju studirati posjeduju tehničku kvalifikaciju.

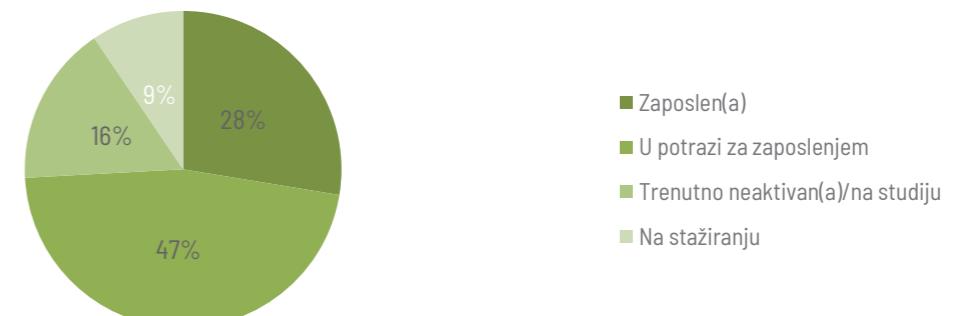
Uz diferencijaciju prema stepenu kvalifikacija i uzimajući u obzir samo ekonomski aktivne maturante, 40% maturanata sa stručnom kvalifikacijom su zaposleni, dok je 60% navelo da su nezaposleni. Za razliku od toga, 28% ekonomski aktivnih maturanata sa tehničkom kvalifikacijom su zaposleni, 19% je staziralo, a 53% je nezaposleno.

Nisu uočljive nikakve značajne razlike na osnovu roda, društvenog statusa, škole, (ne)učešća u naizmjeničnoj obuci u školi i poduzeću ili završnog razreda nakon mature po pitanju (ne)zaposlenosti maturanata srednjih stručnih škola. Zbog male veličine uzorka nije bilo moguće provoditi analize stope (ne)zaposlenosti prema stručnim profilima.

Obzirom na ove rezultate, nezaposlenost među maturantima srednjih stručnih škola iz Goražda godinu dana nakon mature se nalazi znatno iznad zvanične prosječne stope nezaposlenosti od 19,5% (muškarci 18%; žene 22,3%) među osobama koje posjeduju diplomu srednje škole i/ili stručno usmjerenje, a prema podacima Agencije za statistiku BiH za Federaciju Bosne

i Hercegovine u 2018. godini.⁵ Postoji par mogućih razloga za ovu znatno višu stopu nezaposlenosti među anketiranim maturantima srednjih stručnih škola. Kao prvo, zvanični podaci predstavljaju nacionalni prosjek i možda ne odražavaju situaciju na lokalnom tržištu rada i ekonomsku strukturu. Kao drugo, zvanični podaci ankete o radnoj snazi ne prave diferencijaciju prema starosnim grupama, tako da je moguće da je stopa nezaposlenosti mlađih znatno viša nego nacionalni prosjek.

Grafikon 12: Status zaposlenja maturanata srednjih stručnih škola

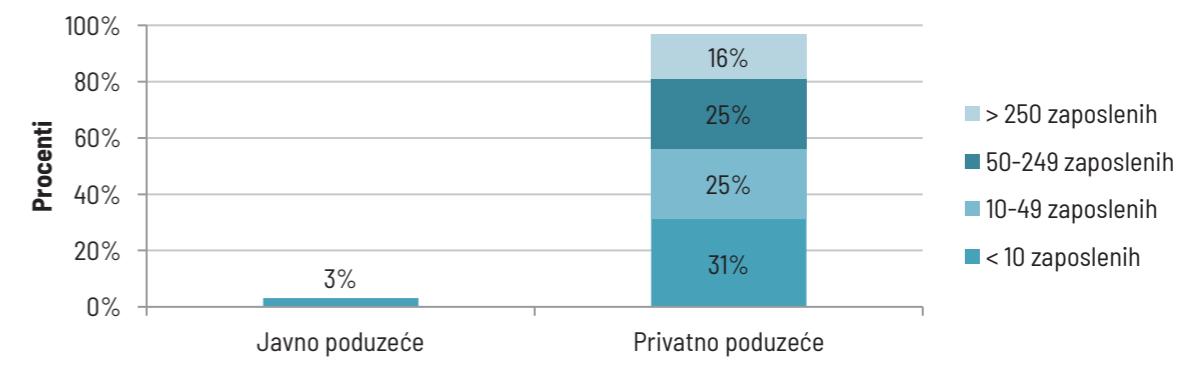

n=116

2. Situacija zaposlenih maturanata

Godinu dana nakon završetka srednje stručne škole, većina zaposlenih maturanata je i dalje na svom prvom zaposlenju (97%). 38% njih je stalno zaposleno, dok 56% imaju posao na određeno vrijeme, a 6% njih je navelo da rade povremeno. Većina (97%) je navela da se njihovo zaposlenje zasniva na pisanim ugovorima.

Grafikon 13: Profili poslodavaca

n=32

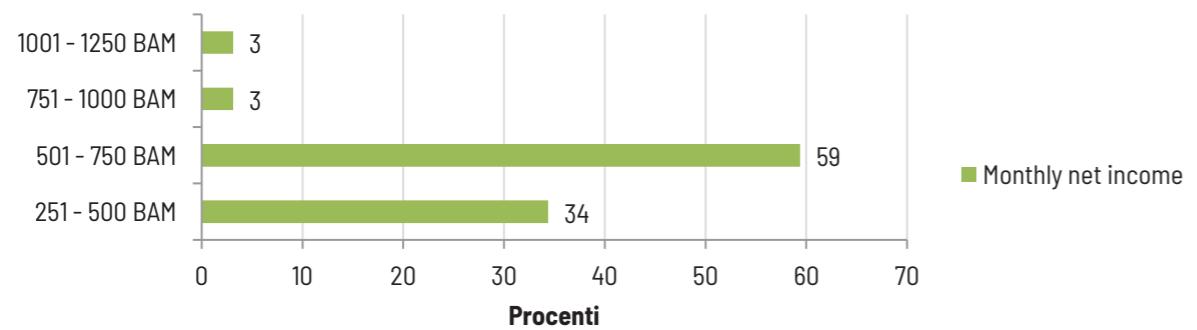
5 Anketa radne snage za 2018. godinu http://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2018/LAB_00_2018_Y1_0_BS.pdf Zvanični podaci o stopi nezaposlenosti za 2019. na osnovu anketa domaćinstava nisu bili objavljeni u vrijeme izrade izvještaja, međutim, mjesечne statistike o broju registriranih nezaposlenih osoba (prema podacima zavoda za zapošljavanje) ne pokazuju nikakva značajna odstupanja od podataka iz 2018. godine.

Poslodavci su skoro u potpunosti privatna poduzeća (97%), od malih poduzeća koja imaju manje od 10 uposlenih, do srednjih i velikih poduzeća sa više od 250 zaposlenih. Maturanti nisu naveli slučajevе samozapošljavanja.

Na pitanje o njihovom radnom vremenu, 94% zaposlenih maturanata je navelo da rade pet dana u sedmici po 8 sati dnevno. Čini se da redovni prekovremeni rad nije problem za zaposlene maturante srednjih stručnih škola.

Većina maturanata je navela da su njihovi neto mjesecni prihodi iznad 500 BAM, do 750 BAM (vidi grafikon 14). Nisu uočene nikakve značajne razlike između maturanata i maturantica ili između maturanata sa tehničkom i stručnom kvalifikacijom. Ovaj rezultat je neznatno ispod nacionalne prosječne neto plate od 910 BAM (= 465 €), kao što je to navedeno u nacionalnim statistikama za juni 2019⁶. Međutim, ukoliko uzmemo u obzir najuobičajenije oblasti zaposlenja maturanata (vidi tabelu 21 u prilogu) i uporedimo ih sa zvaničnim statističkim podacima o prosječnim neto platama u ovim oblastima za juni 2019., kao što su na primjer proizvodnja (693 BAM), građevinarstvo (613 BAM), vele- i maloprodaja (676 BAM) kao i hotelijerstvo i gastronomija (563 BAM), mjesecni neto prihodi većine maturanata srednjih stručnih škola iz Goražda su u skladu sa nacionalnim statističkim podacima (isto).

Grafikon 14: Mjesečna neto plata maturanata srednjih stručnih škola

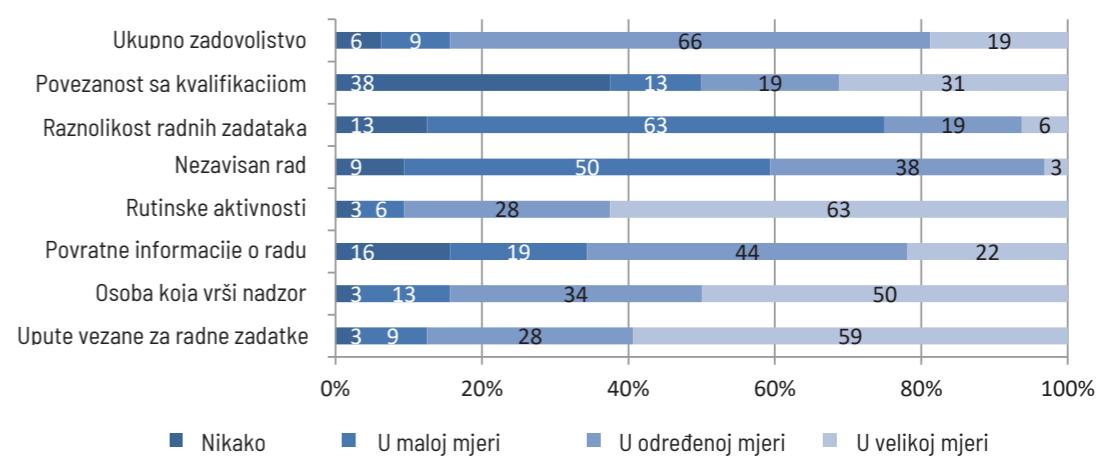
n=32

Na pitanje o početnoj fazi na radnom mjestu, većina zaposlenih maturanata je navela da su dobili upute vezane za uobičajene radne zadatke (što se može posmatrati kao vid stručnog usavršavanja uz posao) prije nego su uključeni u proces rada (59% u velikoj mjeri, a 28% u određenoj mjeri).

Na pitanje o odnosu između njihovog trenutnog zaposlenja i stručne kvalifikacije, 31% maturanata je navelo da je njihov posao u velikoj mjeri vezan za njihove kvalifikacije, 19% maturanata smatra da je njihov trenutni posao u određenoj mjeri vezan za njihove kvalifikacije, a više od 50% maturanata smatra da njihovo trenutno zaposlenje nije nikako vezano za njihove kvalifikacije (38%) ili je vezano u maloj mjeri (13%) (vidi grafikon 15, stavka 2). Tabela 21 u prilogu sadrži pregled odlika zaposlenja i stručnih profila maturanata.

6 Agencija za statistiku BiH (2019.): Demografija i društvene statistike. Prosječni mjesecni neto prihodi zaposlenih osoba. Br. 6. http://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopstenja/2019/LAB_04_2019_06_0_BS.pdf

Grafikon 15: Karakteristike situacije vezane za zaposlenje maturanata

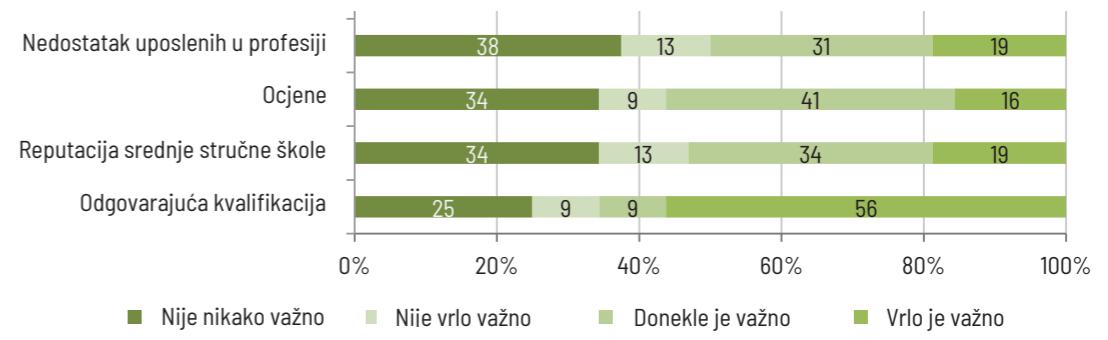

n=32

Druge izjave daju dobar uvid u kvalitet i prirodu zaposlenja maturanata srednjih stručnih škola: Većina je navela da postoji osoba koja ih nadgleda ili kolega koji kontrolira njihov rad u određenoj ili velikoj mjeri (84%). Za razliku od toga, čini se da su stalne povratne informacije od poslodavca vezane za radni učinak maturanata manje prisutne (66%). Nadalje, velika većina zaposlenih maturanata (91%) je navela da se njihovi redovni radni zadaci u određenoj ili u velikoj mjeri fokusiraju na rutinske aktivnosti, dok je samo 41% njih navelo da planiraju i vrše radne zadatke nezavisno, a u samo 25% slučajeva ti radni zadaci obuhvataju cijeli niz različitih aktivnosti u određenoj ili velikoj mjeri. Cjelokupno gledano, rezultati ukazuju na to da su maturanti srednjih stručnih škola pretežno aktivni u oblastima rada hijerarhije poduzeća koje podrazumijevaju relativno malu ličnu inicijativu i odgovornost.

Uzimajući u obzir sve aspekte trenutnog zaposlenja (uključujući poziciju, radne zadatke, prihod, itd.), većina maturanata je navela da su zadovoljni svojim zaposlenjem u određenoj mjeri (66%) ili u velikoj mjeri (19%) (vidi grafikon 15, stavka 1).

Grafikon 16: Ključni faktori za zaposlenje

n=32

n=32

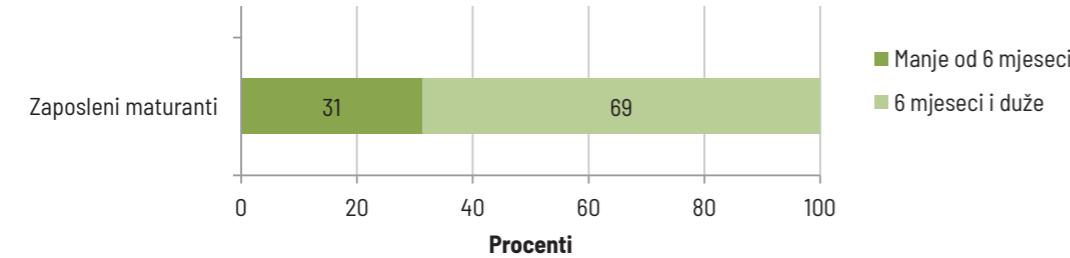
Na pitanje o faktorima koje smatraju važnim za trenutno zaposlenje, većina zaposlenih ispitanika je navela da su odgovarajuće kvalifikacije (oko 65%) i društvene i individualne kompetencije (oko 79%) igrale vrlo važnu ili donekle važnu ulogu pri pronašlasku zaposlenja. Oko polovina svih zaposlenih maturanata je smatrala da su nedostatak radne snage u relevantnom polju, školske ocjene i reputacija srednje stručne škole (vrlo ili donekle) važne, dok je druga polovina ove faktore ocijenila kao ne vrlo važne ili nikako važne (vidi grafikon 16).

3. Strategije traženja zaposlenja zaposlenih i nezaposlenih maturanata

Ako pogledamo koliko je trajala potraga za zaposlenjem nakon mature, jedna trećina (31%) trenutno zaposlenih maturanata je pronašla zaposlenje za manje od 6 mjeseci nakon mature. Prosječna dužina traženja zaposlenja zaposlenih maturanata je iznosila 6 mjeseci.

Za razliku od toga, većina (93%) nezaposlenih maturanata je navela da su bezuspješno tražili zaposlenje više od 6 mjeseci. Prosječna dužina potrage iznosi između 10 i 11 mjeseci, što ukazuje na to da su tražili zaposlenje otkako su napustili srednju stručnu školu (vidi grafikon 17). Neki od maturanata, koji su naveli da su tražili zaposlenje manje od 6 mjeseci, su naveli da su već bili zaposleni od završetka srednje stručne škole. To znači da nisu bilo stalno nezaposleni od završetka škole. Ti maturanti su u prosjeku bili zaposleni 4,5 mjeseca prije nego što su ponovo tražili novi posao.

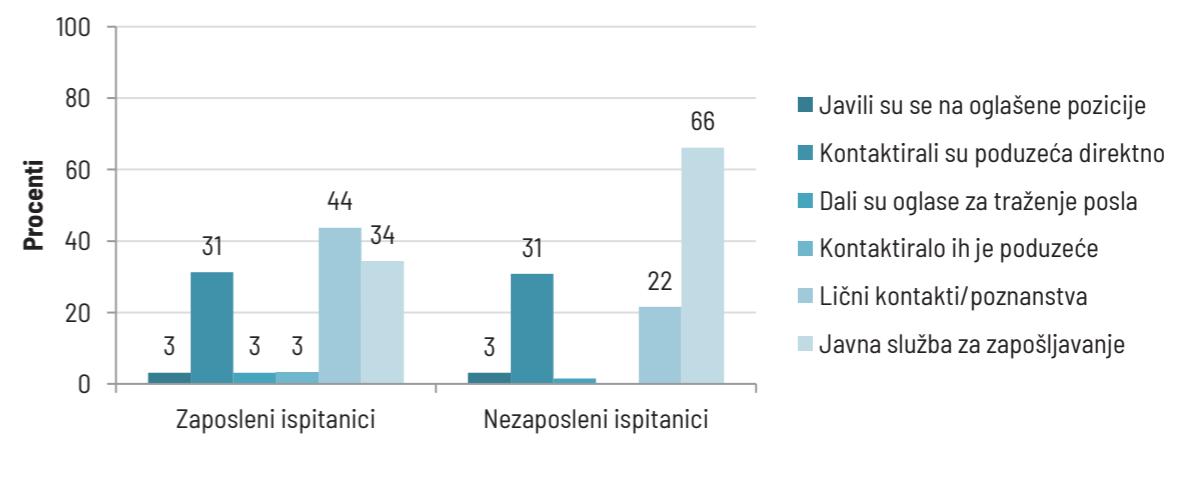
Grafikon 17: Trajanje potrage za zaposlenjem, zaposleni i nezaposleni maturanti srednje stručne škole

n=86

Kada se radi o strategijama pronašlaska zaposlenja, 44% zaposlenih maturanata su naveli poznanstva kao faktor uspjeha za pronašlak trenutnog zaposlenja, 34% ih je navelo da su pronašli trenutno zaposlenje uz podršku javnog zavoda za zapošljavanje, a 31% ih je navelo da su na vlastitu inicijativu kontaktirali poduzeće. Za razliku od toga, najuobičajenije strategije traženja zaposlenja koje su naveli nezaposleni maturanti je bilo traženje podrške zavoda za zapošljavanje (66%), direktno kontaktiranje poduzeća (31%) ili oslanjanje na poznanstva i lične kontakte (22%) (vidi grafikon 18).

Grafikon 18: Strategije potrage, zaposleni i nezaposleni maturanti srednje stručne škole

n=97

Ovi rezultati mogu ukazivati na to da se čini da je društveni kapital maturanata srednjih stručnih škola važna determinanta za pronašlak zaposlenja. Čini se plauzibilnim pretpostaviti da su nezaposleni maturanti bili manje uspješni pri pronašlaku zaposlenja koristeći poznanstva i lične kontakte.

5

II. Sažetak glavnih nalaza

Kao što su analize u poglavlju 3.1 pokazale, maturanti srednjih stručnih škola iz dvije srednje stručne škole u Goraždu koje su obuhvaćene studijom se čine zadovoljnim svojim ličnim iskustvom u okviru sistema stručnog obrazovanja i obuke. Maturanti su posebno dali općenito pozitivne povratne informacije o kvalifikacijama i kvaliteti nastavnika i mentora. Nadalje, očigledno je da učešće u praktičnoj obuci – posebno u naizmjeničnoj obuci u školi i poduzeću – kao i adekvatna opremljenost škola za pružanje obuke, igraju važnu ulogu za razvoj praktičnih vještina i kompetencija, kao i za cijelokupno zadovoljstvo maturanata stručnim obrazovanjem i obukom. U cjelini gledano, nema sumnje o tome da se smatra da integracija naizmjenične obuke u školi i poduzeću u stručno obrazovanje i obuku doprinosi kvaliteti stručnog obrazovanja i obuke.

Odgovori maturanata koji su učestvovali u redovnoj praktičnoj obuci u poduzećima i školi (odnosno naizmjeničnoj obuci u školi i poduzeću) daju relativno pozitivnu sliku o organizaciji obuke u poduzećima. Ipak, neki od odgovora vezanih za pružanje sistematskih povratnih informacija i uvođenja u različite oblasti rada u poduzeću ukazuju na to da možda i dalje postoje oblasti u kojima su neophodna poboljšanja po pitanju organizacije praktične obuke u poduzećima, kako bi se podržao razvoj vještina i kompetencija učenika na stručnoj obuci i kako bi im se pomoglo da bolje shvate međusobnu povezanost radnih procesa u poduzeću. Međutim, bilo bi potrebno više informacija o karakteristikama poduzeća u kojima su učenici obavljali praktičnu obuku kako bi se procijenila tačnost i relevantnost ovih izjava.

Rezultati u poglavlju 3.2 pokazuju da je stopa nezaposlenosti među maturantima srednjih stručnih škola znatno iznad nacionalnog prosjeka osoba koje su završile srednju školu i/ili imaju stručno usmjerenje godinu dana nakon mature. Razlozi za ovakav rezultat su i dalje nepoznati, obzirom da statistički podaci o zaposlenju ne daju informacije o potencijalnim odstupanjima stope nezaposlenosti između regija ili starosnih grupa. Nadalje, rezultati ukazuju na to da relativno brzo nakon mature i završetka srednje stručne škole postaje jasno da li je pronalazak zaposlenja uspješan ili ne: prosječno trajanje potrage za zaposlenjem iznosi 6 mjeseci. Za razliku od toga, većina nezaposlenih maturanata je tražila zaposlenje od završetka srednje stručne škole (odnosno skoro godinu dana), a samo mali broj maturanata je bio zaposlen u međuvremenu i ponovo su bili nezaposleni u vrijeme provođenja ankete. Ostaje otvoreno pitanje da li će i koliko maturanata će još pronaći zaposlenje više od godinu dana nakon završetka srednje stručne škole. Što se tiče strategija traženja zaposlenja, u slučaju mnogih zaposlenih maturanata se pokazalo uspješnim to što su na svoju inicijativu direktno kontaktirali poduzeća. Ipak, čini se da i lični kontakti igraju važnu ulogu pri pronalasku zaposlenja, a rezultati pokazuju da se svi maturanti ne mogu osloniti na taj vid društvenog kapitala.

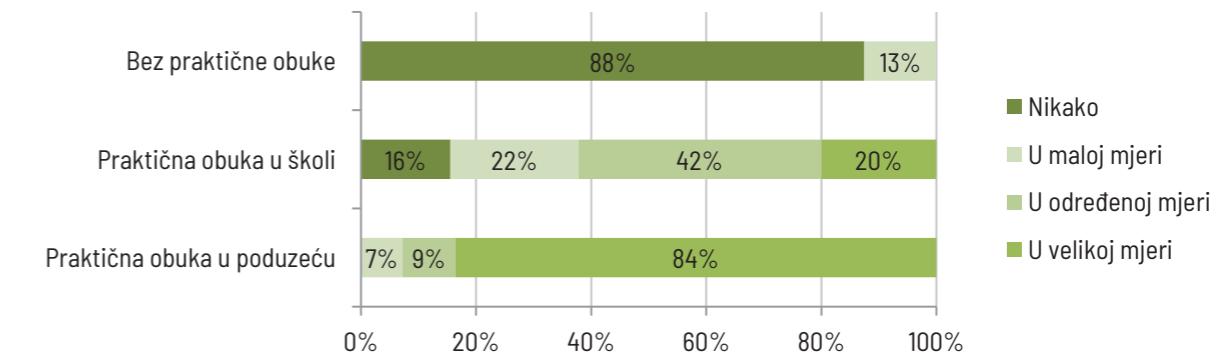
Čini se da je cijelokupna situacija zaposlenih maturanata zadovoljavajuća po pitanju radnih zadataka, pozicije i prihoda. Međutim, odgovori maturanata vezani za kvalitet njihovog rada ukazuju na to da su mnogi maturanti srednjih stručnih škola pretežno aktivni u radnim oblastima hijerarhije poduzeća koja podrazumijevaju relativno malo lične inicijative i odgovornosti. Kada se pogleda trenutna oblast rada, postaje jasno da posao koji odgovara stručnoj kvalifikaciji nikako nije standard među maturantima srednjih stručnih škola. Zbog male veličine uzorka nije bila moguća analiza situacije maturanata vezane za zaposlenje sa aspektom različitih disciplina. U slučaju budućih anketa sa dovoljno velikim uzorkom se čini vrijednim pažnje detaljnije istražiti ovaj aspekt.

I. Prilog

Grafikon 19: Ocjena razvoja kompetencija tokom stručnog obrazovanja i obuke prema vrsti praktične obuke*

Praktične vještine

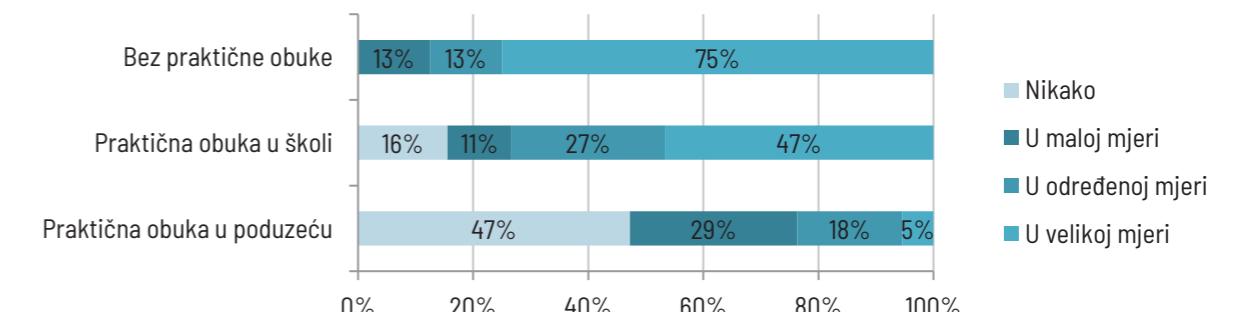
n=116, *značajan odnos ($p < 0.001$)

Grafikon 20: Ocjena nedostataka stručnog obrazovanja i obuke prema vrsti praktične obuke*

Nedostajuće praktične vještine

Nedostatak opreme i materijala za obuku

n=116, *značajan odnos ($p < 0.001$)

Tabela 21: Karakteristike zaposlenja i stručnog profila zaposlenih maturanata

Br.	Srednja stručna škola	Stručno zvanje	Kvalifikacija	Trenutni naziv radnog mjesta (neklasificiran)	Oblast privredne aktivnosti (neklasificirana)		14	DžBG	Poslastičar-tehnolog	tehnička	Poslastičar	Slastičarna
1	HHG	Mašinski tehničar operator na CNC mašinama	tehnička	Mehanički tehničar	Proizvodnja mašina		15	DžBG	Poslastičar-tehnolog	tehnička	Poslastičar	Slastičarna
2	HHG	Mašinski tehničar operator na CNC mašinama	tehnička	Pješadijac	Oružane snage BiH		16	DžBG	Poslastičar-tehnolog	tehnička	Poslastičar	Slastičarna
3	HHG	Mašinski tehničar operator na CNC mašinama	tehnička	Automehaničar	Centar za servisiranje vozila		17	DžBG	Mašinobravar	stručna	Mehanički tehničar	Proizvodnja mašina
4	HHG	Mašinski tehničar operator na CNC mašinama	tehnička	Administrativni radnik	Call centar		18	DžBG	Mašinobravar	stručna	Mehanički tehničar	Proizvodnja municije
5	HHG	Elektrotehničar telekomunikacija	tehnička	Pekar	Pekara		19	DžBG	Mašinobravar	stručna	Mehanički tehničar	Proizvodnja municije
6	HHG	Tehničar PTT saobraćaja	tehnička	Mehanički tehničar	Proizvodnja alata		20	DžBG	Mašinobravar	stručna	Mašinobravar	Proizvodnja alata
7	DžBG	Tehničar mehatronike vozila	tehnička	Tehničar mehatronike vozila	Centar za servisiranje vozila		21	DžBG	Mašinobravar	stručna	Prerađivač drveta	Pilana
8	DžBG	Tehničar mehatronike vozila	tehnička	Mehanički tehničar	Proizvodnja municije		22	DžBG	Zavarivač	stručna	Utovar i istovar robe	Radnja miješane robe
9	DžBG	Tehničar mehatronike vozila	tehnička	Konobar	Restoran		23	DžBG	Zavarivač	stručna	Zavarivač	Proizvodnja
10	DžBG	Tehničar mehatronike vozila	tehnička	Prodavač	Maloprodaja		24	DžBG	Krojač	stručna	Prodavač	Radnja miješane robe
11	DžBG	Tehničar mehatronike vozila	tehnička	Tehničar mehatronike vozila	Centar za servisiranje vozila		25	DžBG	Krojač	stručna	Vozac	Radnja miješane robe
12	DžBG	Kuhar-tehnolog	tehnička	Kuhar	Restoran		26	DžBG	Krojač	stručna	Krojač	Krojačnica
13	DžBG	Kuhar-tehnolog	tehnička	Kuhar	Restoran		27	DžBG	Krojač	stručna	Radnik za šivanje odjeće	Proizvodnja odjeće
							28	DžBG	Krojač	stručna	Pekar	Proizvodnja
							29	DžBG	Krojač	stručna	Monter	i montaža
							30	DžBG	Tesar	stručna	Građevinski radnik	plastičnih proizvoda
							31	DžBG	Tesar	stručna	Kuhinjski uređaji	Proizvodnja
							32	DžBG	Armirač	stručna	Konobar	kuhinjskih uređaja
											Kafić	Proizvodnja alata

Poštovani/a,

Moje ime je.... i ja Vas pozivam u ime Ministarstva XXXXXX ispred projekta "Stručno obrazovanje u BiH" koji se provodi zajedno sa njemačkom vladinom organizacijom GIZ. Cilj projekta je unaprjeđenje sistema srednjeg stručnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini kako bi obrazovni sistem odgovorio potrebama tržišta rada.

Ovo istraživanje ima za cilj prikupljanje podataka o Vašem školovanju i obuci u srednjoj školi, te trenutnom statusu zaposlenja, a kako bi se stekao bolji uvid u Vaš položaj nakon završetka srednje stručne ili tehničke škole. Dobiveni podaci će pomoći da se analizira status maturanata na tržištu rada, godinu dana nakon završetka školovanja, kao i da se identifikuju potrebe za poboljšanjem ili promjenama. Stoga bismo cijenili ukoliko biste mogli dati nekoliko podataka koji će se koristiti samo u ovu svrhu.

Svi podaci i odgovori koje date su povjerljivi. To znači da **Vaše lične podatke nećemo učiniti dostupnim trećim osobama, te da će podaci / odgovori biti anonimno analizirani**.

Intervju će trajati otprilike 15 minuta.

HVALA VAM NA UČEŠĆU!

(Napomena za anketara: Ukoliko ispitanik / ca nema vremena, motivišite ga / ju da se usaglasite oko alternativnog datuma / vremena, te ga upišite u upitnik!)

A OPŠTI PODACI

Prezime i ime (anonimizacija dodjeljivanjem rednog broja u set podataka)

Kontakt telefon (anonimizacija u setu podataka)

Naziv i mjesto srednje stručne škole koju ste završili:

Naziv stručne obuke / zanimanja:

1 Srednja stručna škola (3godišnja):

2 Srednja Tehnička škola (4godišnja):

B TRAŽENJE POSLA I ZAPOSLENJE

1. Da li ste zaposleni?

1 Da → Molim Vas predite na pitanje br. 9

2 Ne → Molim Vas predite na pitanje br. 2

Samo za nezaposlene osobe

2. Ako niste zaposleni koji odgovor opisuje Vaše trenutno stanje? (Mogućnost više odgovora)

- 1 Nastavljam studirati / sa obukom
→ Molim Vas predite na pitanje br. 3
- 2 Brinem se o porodici i/ili djeci → Molim Vas predite na pitanje br. 27
- 3 Trenutno stažiram → Molim Vas predite na pitanje br. 27
- 4 Tražim zaposlenje → Molim Vas predite na pitanje br. 4
- 5 Ostalo (Molim Vas specificirajte)

3. Molim Vas da specificirate Vašu oblast studija / obuke i vrstu edukativne institucije u koju ste trenutno upisani

- 1 Oblast studija (Molim Vas da specificirate): _____
- 2 Visokoškolska ustanova
- 3 Ustanova za obrazovanje odraslih
- 4 Ostalo (Molim Vas da specificirate):_____

→ Molim Vas predite na pitanje br. 27

4. Koliko dugo već tražite zaposlenje?

Mjeseci

5. Kako tražite zaposlenje (Mogućnost više odgovora)?

- 1 Prijavljujem se na javne oglase (npr. internet, novine, radio, TV, oglasne table, itd.)
- 2 Direktno kontaktiram firme (primijeniti na špekulativan način)
- 3 Lično objavljujem oglase za traženje zaposlenja (npr. internet, novine, radio, TV, oglasne table, itd.)
- 4 Preko poznanstva / ličnih kontakata (npr. roditelji, rodbina, prijatelji)
- 5 Preko zavoda za zapošljavanje
- 6 Ostalo, molim Vas specificirajte:

6. Na kakva radna mjesta ste aplicirali (mogućnost više odgovora)?

- 1 Radna mjesta vezana za moju profesiju
- 2 Radna mjesta nevezana za moju profesiju

7. Da li ste imali plaćeno zaposlenje (uključujući i samozaposlenje), otkako ste maturirali iz Stručne srednje škole?

- 1 Da
 2 Ne → Molim Vas predite na pitanje br. 27

8. Koliko ste ukupno imali mjeseci plaćenog rada (uključuje i samozaposlenje) otkako ste maturirali u srednjoj stručnoj školi?

- 1 Mjeseci

→ Molim Vas predite na pitanje br. 27

Samo za zaposlene osobe

9. Koju vrstu zaposlenja imate?

- 1 Imam posao na neodređeno
 2 Imam privremeni posao na određeno
 3 Radim povremene poslove
 4 Ja sam samozaposlen → Molim Vas predite na pitanje br. 17

→ Ukoliko trenutno imate više poslova,
 sljedeća pitanja se odnose na posao na kojem radite najviše sati.

10. Da li je ovo Vaše prvo zaposlenje otkad ste maturirali?

- 1 Da
 2 Ne. Molim Vas navedite tačan broj poslodavaca za koje ste radili nakon maturiranja:

11. Koliko dugo ste tražili svoje prvo zaposlenje?

- Mjeseci

12. Koliko dugo radite na trenutnom radnom mjestu?

- Mjeseci

13. Na koji način ste našli svoje trenutno zaposlenje? (Mogućnost više odgovora)

- 1 Prijavljivao sam se na javne oglase (npr. internet, novine, radio, TV, oglasne table, itd.)
 2 Direktno sam kontaktirao preduzeća (primjeniti na špekulativan način)
 3 Lično sam objavljivao oglase za zaposlenje (npr. internet, novine, radio, TV, oglasne table, itd.)
 5 Kontaktiran od strane preduzeća
 6 Uspostavio sam kontakt prilikom ferijalne prakse / praktične nastave / posla poslije škole u preduzeću
 7 Preko poznanstva / ličnih kontakata (npr. roditelji, rodbina, prijatelji)
 8 Preko zavoda za zapošljavanje
 9 Pokrenuo sam svoj vlastiti posao
 10 Ostalo, molim Vas specificirajte:

14. Da li je Vaše zaposlenje zasnovano na pisanim ugovorima ili sporazumu?

- 1 Da
 2 Ne

15. Ko je Vaš poslodavac?

- 1 Javno / državno preduzeće (Vodovod, Elektroprivreda, Željeznica, itd.)
 2 Privatno preduzeće
 4 Javna/državna ustanova (Ministarstvo, opština, škola, policija, itd.)
 5 Nevladina organizacija (NGO)
 6 Ostalo, molim Vas specificirajte:

16. Po Vašem mišljenju, koliko su bitni bili slijedeći aspekti za Vaše zaposlenje?

Nebitni Malo bitni Donekle bitni Veoma bitni Ne znam

	1	2	3	4	5	
a	☐	Odgovarajuća profesionalna kvalifikacija				
b	☐	Reputacija srednje stručne škole koju sam završio				
c	☐	Ocjene u mojoj diplomski rad				
d	☐	Deficitaran broj radnika u mojoj struci				
e	☐	Društvene i lične kompetencije				
f	☐	Poznanstva				
g	☐	Ostalo, molim Vas specificirajte				

17. Koji je broj zaposlenih u preduzeću / ustanovi / organizaciji u kojoj radite?

- 1 Samo ja
 2 Manje od 10 zaposlenih
 3 10-49 zaposlenih
 4 50-249 zaposlenih
 5 Preko 250 zaposlenih

18. Koji je naziv Vaše pozicije? (Dodatno pitanje: Koju vrstu posla obavljate? / Primjer: mašinski tehničar, kuhar itd.)**19. U kojoj industriji, branši ili uslužnoj djelatnosti ste trenutno zaposleni? (Dodatno pitanje: Molim Vas da opišete šta Vaš poslodavac proizvodi ili čime se bavi? Primjer: servis automobila, restoran itd.)****20. U kojem gradu radite?**

- 1 Naziv grada:
 2 U inostranstvu, molim Vas odredite tačno gdje država i grad:

21. Koji je dnevni broj radnih sati na Vašem radnom mjestu? (bez uključenog prekovremenog rada)

- 1 Dnevni broj radnih sati

22. Koji je prosječni sedmični broj radnih dana na Vašem radnom mjestu? (bez uključenog prekovremenog rada)

- 1 Sedmični broj radnih dana

23. Da li redovno radite prekovremeno?

- 1 Da → Molim Vas da specificirate prosječni broj prekovremenih sati u toku sedmice
 2 Ne

24. Kolika je Vaša mjesecna (neto) plata kod Vašeg trenutnog primarnog poslodavca (KM)?

- 1 Ispod 250 KM
 2 251 - 500 KM
 3 501- 750 KM
 4 751 - 1000 KM
 5 1001-1250 BM
 6 1251 - 1500 KM
 7 Preko 1500 KM
 -9 Ne želi da se izjasni

25. Kako bismo saznali više o Vašem trenutnom zaposlenju, molimo Vas da nam kažete u kojem obimu sljedeće izjave opisuju Vašu situaciju?

	Uopšte ne	U određenoj mjeri	Donekle	U velikoj mjeri	Ne znam	
a	1	2	3	4	-9	
a	☐	Dobio sam instrukcije u redovnim radnim zadacima prije nego sam redovno uključen u posao.				
b	☐	Imam nadzornika / saradnika, koji nadgleda moj posao.				
c	☐	Dobijam kontinuirane povratne informacija o mom radu na radnom mjestu.				
d	☐	Moji redovni radni zadaci su fokusirani na rutinske aktivnosti.				
e	☐	Samostalno planiram, izvršavam i nadgledam moje radne zadatke.				
f	☐	Moji radni zadaci obuhvataju širi spektar aktivnosti.				
g	☐	Moj posao je povezan sa zanimanjem za koje sam obučen.				
h	☐	Uvezši u obzir sve aspekte Vašeg trenutnog statusa zaposlenja (pozicija, plata, radni zadaci itd.), koliko ste zadovoljni sa svojim trenutnim statusom zaposlenja?				

Samozaposlene osobe**26. Zašto ste pokrenuli svoj vlastiti posao?**

- 1 To je uvijek bila moja želja
 2 Naslijedio sam posao
 3 Nisam mogao naći zaposlenje na tržištu rada
 4 Ostalo (molim Vas specificirajte)

C KVALITET OBRAZOVANJA U SREDNJOJ STRUČNOJ ŠKOLI**27. Koja je zaključna ocjena (projekat) u Vašem svjedočanstvu (prilikom završetka stručne / tehničke srednje škole)?**

- Ocjena (numerička vrijednost, npr. 2)

28. Koliko učenika je (otprilike) pohađalo Vaš razred?

- Učenika

29. Kako bismo saznali više o Vašoj situaciji u stručnoj / tehničkoj srednjoj školi, molimo Vas da nam kažete u kojem obimu sljedeće izjave opisuju Vašu situaciju?

	Uopšte ne	U manjoj mjeri	Donekle	U velikoj mjeri	Ne znam	
	1	2	3	4	-9	
a	☐	Škola je obezbijedila mašine, alate i tehničku opremu za obuku.				
b	☐	Sadržaj časova je bio fokusiran na praksi na poslu.				
c	☐	Nastavnici / treneri su bili u mogućnosti da objasne sadržaj lekcija na razumljiv način.				
d	☐	Nastavnici / treneri su dobro vladali sadržajem predavanja i obuke.				
e	☐	Časovi / obuka su se održavali u skladu sa rasporedom.				

30. Da li ste imali praktičnu nastavu tokom Vašeg školovanja u srednjoj stručnoj školi?

- 1 Da → Molim Vas pređite na pitanje br. 31
 2 Ne → Molim Vas pređite na pitanje br.33

31. Kakvu vrstu praktične nastave ste imali?

- 1 Ferijalna praksa u preduzeću
 2 Redovna praktična nastava u preduzeću tokom školske godine
 3 Posjeta preduzeću prije i/ili poslije školovanja u srednjoj stručnoj / tehničkoj školi
 4 Redovna obuka u školskoj radionici
 5 Ostalo (Molim Vas da specificirate):

32. Kako bismo više saznali o Vašoj praktičnoj nastavi u preduzeću, molimo Vas da nam kažete u kojem obimu sljedeće izjave opisuju Vaše iskustvo?

	Uopšte ne	U manjoj mjeri	U određenoj mjeri	U velikoj mjeri	Ne znam	
	1	2	3	4	-9	
a	☐	Bio sam aktivno uključen u redovne radne procese na mom radnom mjestu / u preduzeću.				
b	☐	Imao sam nadzornika / radnika / mentora sa iskustvom, koji je nadgledao moj rad.				
c	☐	Dobio sam instrukcije o radnim zadacima prije nego sam se uključio u posao.				
d	☐	Dobijao sam kontinuirane povratne informacije o mom radu tokom praktične nastave.				
e	☐	Upoznat sam sa širokim spektrom radnih / proizvodnih procesa na radnom mjestu / u preduzeću.				
f	☐	Mogao sam primijeniti znanje stečeno u stručnoj / tehničkoj školi tokom praktične nastave.				

33. U kojoj mjeri su Vam Vaše stručno obrazovanje i praktična nastava u školi pomogli u razvoju sljedećih kompetencija?

Uopšte nije pomo-glo	Malo je pomoglo	Pomoglo donekle	Pomoglo u velikoj mjeri	Ne znam		
1	2	3	4	-9		
a	☐	Stručna srednja škola mi je pomogla da steknem teoretsko znanje koje je traženo u mom zanimanju.				
b	☐	Srednja stručna škola mi je pomogla da razvijem praktične vještine koje su tražene u mom zanimanju.				
c	☐	Srednja stručna škola mi je pomogla da razvijem društvene kompetencije i lične stavove koji su traženi u mom zanimanju.				
d	☐	Srednja stručna škola je postavila temelje za (potencijalno) samozaposlenje.				
e	☐	Srednja stručna škola mi je omogućila da se osamostalim za život.				
f	☐	Uzevši u obzir sve aspekte vremena koje ste proveli u Stručnoj srednjoj školi, koliko ste zadovoljni sa obrazovanjem i obukom?				

34. Po Vašem mišljenju šta je nedostajalo prilikom Vašeg školovanja u srednjoj stručnoj školi? →

(Napomena za anketara: Aktivno podstaknite ispitanika da obezbijedi specifičnu povratnu informaciju u kategoriji "ostalo")

Uopšte nije nedostajalo	Malo je nedostajalo	Donekle je nedostajalo	Puno je nedostajalo	Ne znam	
1	2	3	4	5	
☐	Obuka iz praktičnih vještina				
☐	Prenošenje teoretskog znanja				
☐	Način predavanja teoretske i praktične nastave				
☐	Predanost nastavnika i profesora				
☐	Materijali / oprema za praktičnu nastavu				
					Ostalo (Molim Vas da specificirate):

D DRUŠTVENO - BIOGRAFSKI PODACI

35. Koje godine ste rođeni?

- 1 Godina

36. Pol?

- 1 Ženski
2 Muški

37. Bračni status?

- 1 Neoženjen / Neodata
2 Oženjen / Udata

38. Koji je najviši stepen obrazovanja Vaših roditelja (otac i majka)?

A Otac B Majka

	A Otac	B Majka	
1	☐	☐	Bez ikakvog obrazovanja
2	☐	☐	Osnovna škola
Srednja škola (uključujući)
3	☐	☐	- Srednja stručna škola
- Tehničke i srodne škole
- Gimnazija
- Umjetnička škola
- Vjerska škola
4	☐	☐	VŠS - Viša škola (Bachelor/Baccalaureat - prvi ciklus visokog obrazovanja)
5	☐	☐	VSS - Visoka škola (Fakultet osnovne studije i Master - drugi ciklus visokog obrazovanja)
6	☐	☐	Magisterij (Magistar nauka)
7	☐	☐	Doktorat (Doktor nauka)
8	☐	☐	Ne znam

39. Da li su Vaši roditelji zaposleni?**A Otac****B Majka**

1	☐	☐	Da, zaposleni na neodređeno
2	☐	☐	Da, privremeni / povremeni posao
3	☐	☐	Da, samozaposleni
4	☐	☐	Ne, nezaposleni
-9	☐	☐	Ne znam

HVALA VAM NA UČEŠĆU!

(Ovo nemojte izgovarati!) Vrijeme završetka intervjuja:

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Sjedište društva
Bonn i Eschborn, Savezna Republika Njemačka

Projekat „Stručno obrazovanje“
Splitska 7, 71 000 Sarajevo
Bosnia i Herzegovina
T + 387 33 223 785
F + 387 33 200 494
www.giz.de

U ime
Ministarstva za ekonomsku suradnju/saradnju i razvoj Savezne Republike Njemačke